

KORIŠTENJE VODNIH SNAGA

NESTACIONARNE POJAVE
U SUSTAVU HE

|

PRIPADAJUĆA RJEŠENJA

Osnovni ciljevi kod planiranja HE sa stajališta nestacionarnih pojava

---

- Prijelaz iz jednog u drugi stacionarni režim rada ili prijelaz iz rada u mirovanje ili obrnuto ostvariti u što kraćem vremenu
- Sve građevine HE dimenzionirati na ekstremna moguća stanja tijekom korištenja
- Omogućiti regulaciju rada
- Gornje zahtjeve ostvariti uz minimalna ulaganja

Nestacionarne pojave

□ POD TLAKOM

■ 1-dim:

- VODNI UDAR U CIJEVIMA HE
- OSCILATORNA GIBANJA U SUSTAVU TLAČNI CJEVOVOD-VODNA KOMORA

□ SA SLOBODNOM POVRŠINOM

■ 2-dim:

- Valovi u dovodnim i odvodnim kanalima

■ 3-dim:

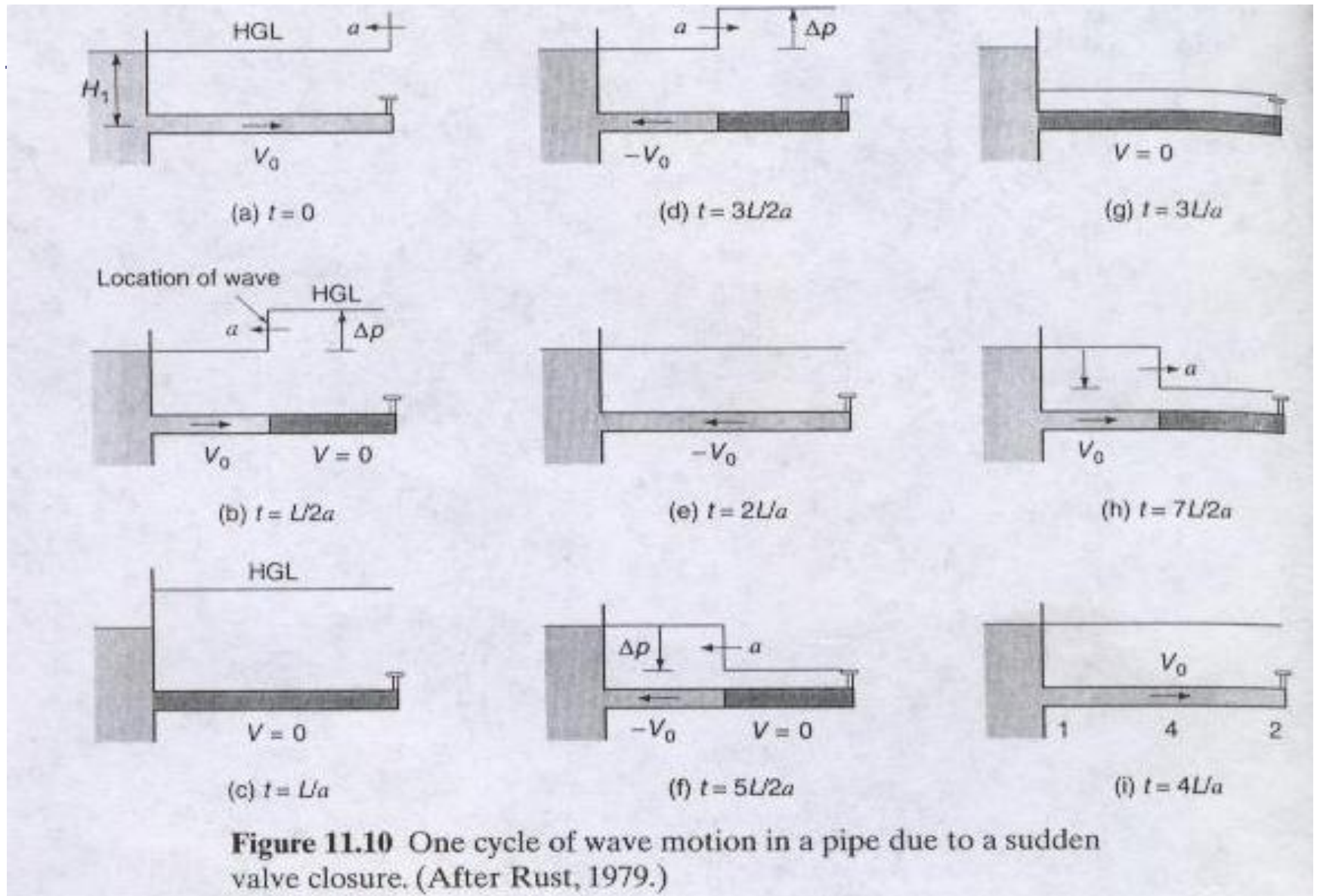
- Valovi u dovodnim i odvodnim kanalima u krivinama

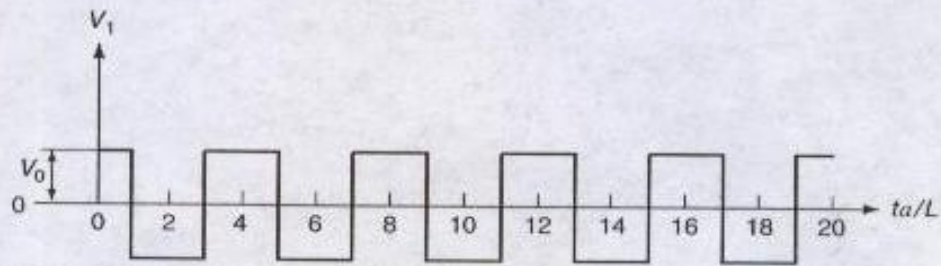
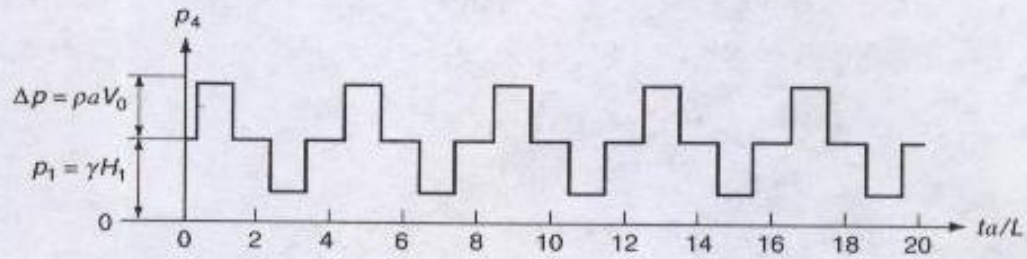
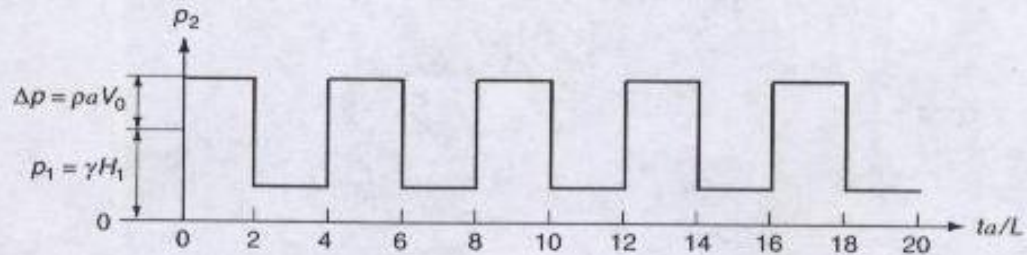
Vodni udar

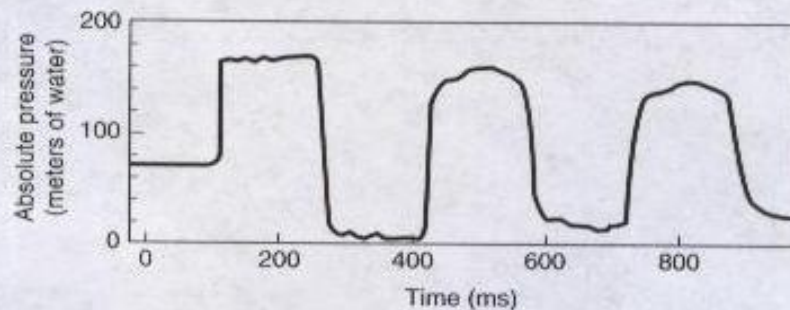
- fenomen širenja valova (val tlaka ili val brzine) sa odbijanjem na krajevima tunela i dijeljenjem na eventualnim račvama, kao i u točki priključka vodne komore
- javlja se kod derivacijskih HE s većim padovima, te su mjere zaštite složenije
- kod kraćih provodnika ne traži posebne mjere zaštite, te se u pravilu kod pribranskih HE ne razmatra

Vodni udar kod trenutnog zatvaranja

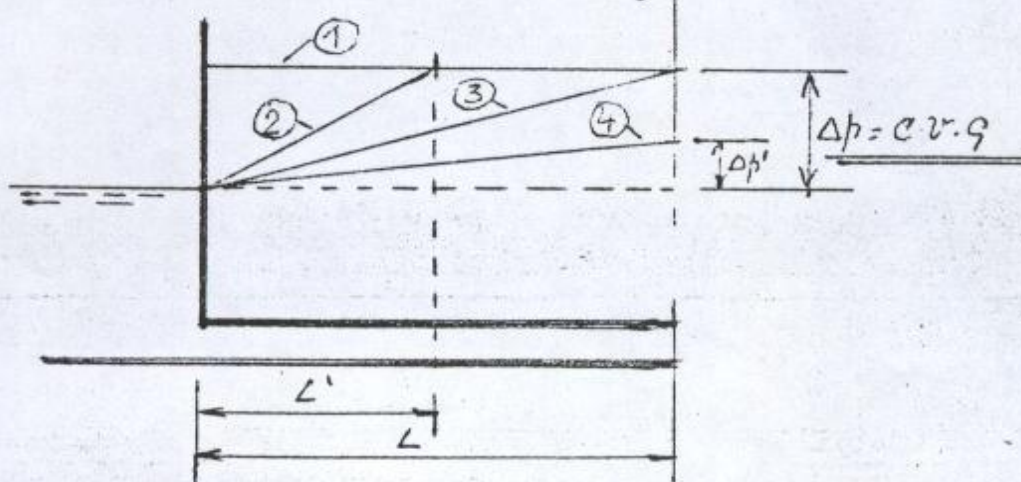
Figure 11.11 Pressure waveforms at the valve (p_2), pipe midpoint (p_4), and velocity waveform at the entrance to the pipe (V_1). (After Rust, 1979.)

Figure 11.12 Pressure waveform at the valve for an actual pipe system following rapid valve closure. (After Martin, 1983.)

Vodni udar kod postepenog zatvaranja

RASPORED PRITISAKA DUŽ CNEVI
OVISI O VREMENU ZATVARANJA T

① ... $T = 0$

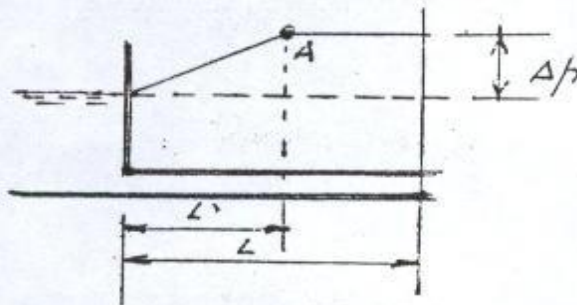
② ... $0 < T < \frac{2L}{c}$

③ ... $T = \frac{2L}{c}$

④ ... $T > \frac{2L}{c}$

ČIM JE $T > 0$ NA CNEVI UZ BAZEN
SLOBODNE POVRŠINE $\Delta p = 0$.

DUŽINA POTEZA S REDUCIRANOM VELIČINOM VOD. UDARA

$T < \frac{2L}{c}$

iz: $T = \frac{2L'}{c} \dots \underline{\underline{L' = \frac{cT}{2}}}$

Mjere smanjivanja vodnog udara

- skraćivanje dužine dovoda
- povećanje vremena zatvaranja turbine
- izbor zakona zatvarača
- vodna komora
- sinhroni regulator kod niskotlačnih turbina

VODNI UDAR UZ VODNU KOMORU

- VODNA KOMORA ISKLJUČUJE VODNI UDAR U DOVODNOM TUNELU
  - IMA ULOGU AKUMULACIJE ZA TLAČNU CIJEV
  - ZNATNO SMANJUJE NADTLAK U CIJEVI SKRAČUJUĆI UDALJENOST IZMEĐU ZATVARAČA I POVRŠINE ODBIJANJA

PROBLEMI UZ VODNU KOMORU

- Penjanje vode u šahtu kod manevra zatvaranja
- Spuštanje vode u šahtu kod manevra otvaranja
- Podržavanje oscilacija od strane uređaja za regulaciju

KVALITATIVNA ANALIZA OSCILACIJA MASA

- Nivo vode u vodnoj komori nepromjenljiv je samo kada je režim tečenja u dovodnom tunelu stalan – bilo kakav manevar na zatvaraču u vodnoj komori stvara oscilacije

SMANJENJE ili POVEĆANJE PROTOKA
↓ ↓
PORAST ili PAD TLAČNE VISINE

VODNA KOMORA PROLAZNO PREUZIMA ILI OSLOBAĐA OVU ENERGIJU PORASTOM ILI SPUŠTANJEM VODNOG NIVOVA

- Poslije nekog vremena uspostavlja se nova ravnoteža

DIMENZIONIRANJE VODNE KOMORE

□ POTPUNO TRENUTNO ZATVARANJE

- Najviši statički nivo
- Minimalni gubici u dovodnom tunelu i komori

□ OTVARANJE

- Najniži statički nivo
- Max. gubici u dovodnom tunelu

TIPOVI VODNIH KOMORA

- CILINDRIČNA
- S PRIGUŠENJEM
- DIFERENCIJALNA
- RAŠČLANJENA
- S PRELJEVOM

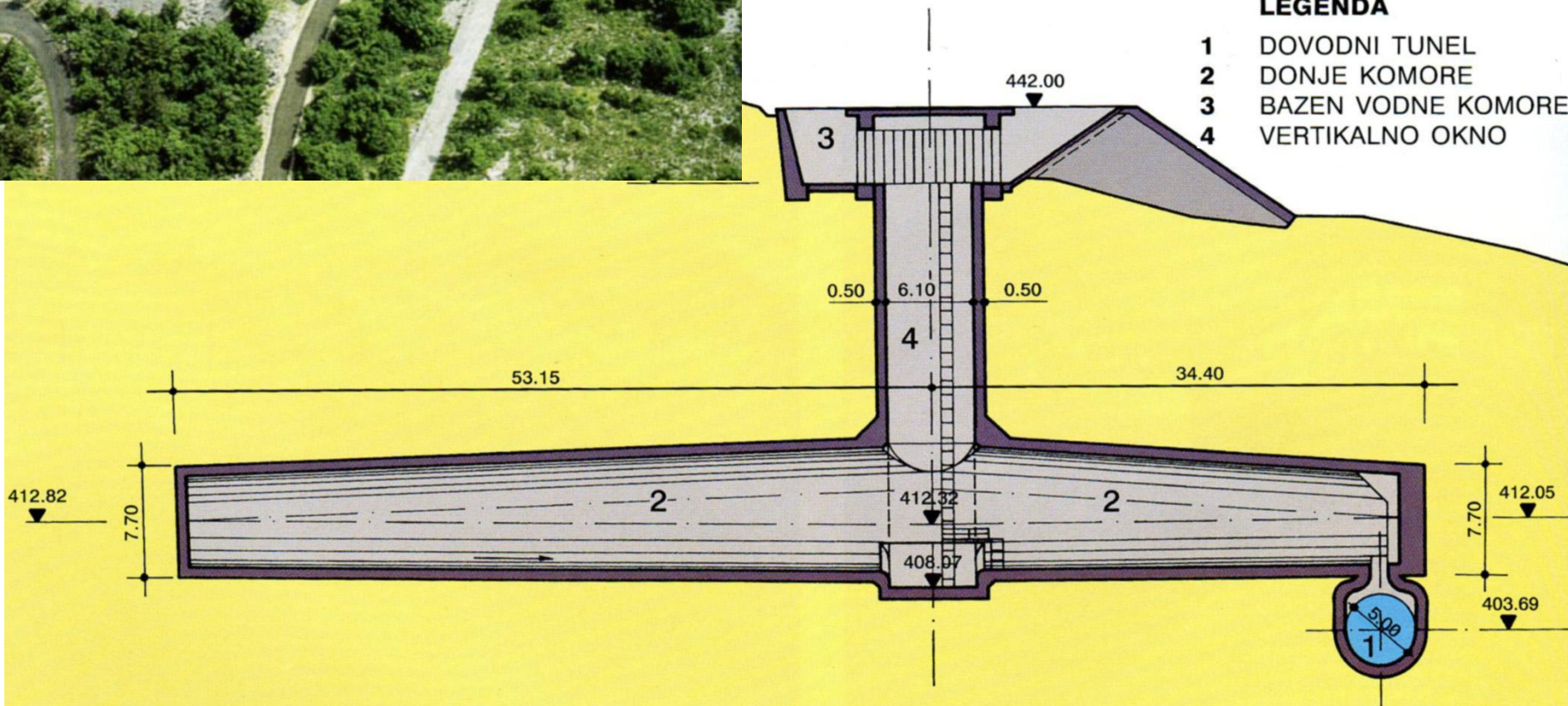
LEGENDA

- 1 TUNEL GUSIĆ POLJE - HRMOTINE
- 2 VODNA KOMORA HRMOTINE
- 3 ZASUNSKA KOMORA
- 4 TLAČNI CJEVOVOD
- 5 STROJARNICA
- 6 ODVODNI TUNEL
- 7 IZLAZNA GRAĐEVINA
- 8 JADRANSKO MORE

HE SENJ

LEGENDA

- 1 DOVODNI TUNEL
- 2 DONJE KOMORE
- 3 BAZEN VODNE KOMORE
- 4 VERTIKALNO OKNO

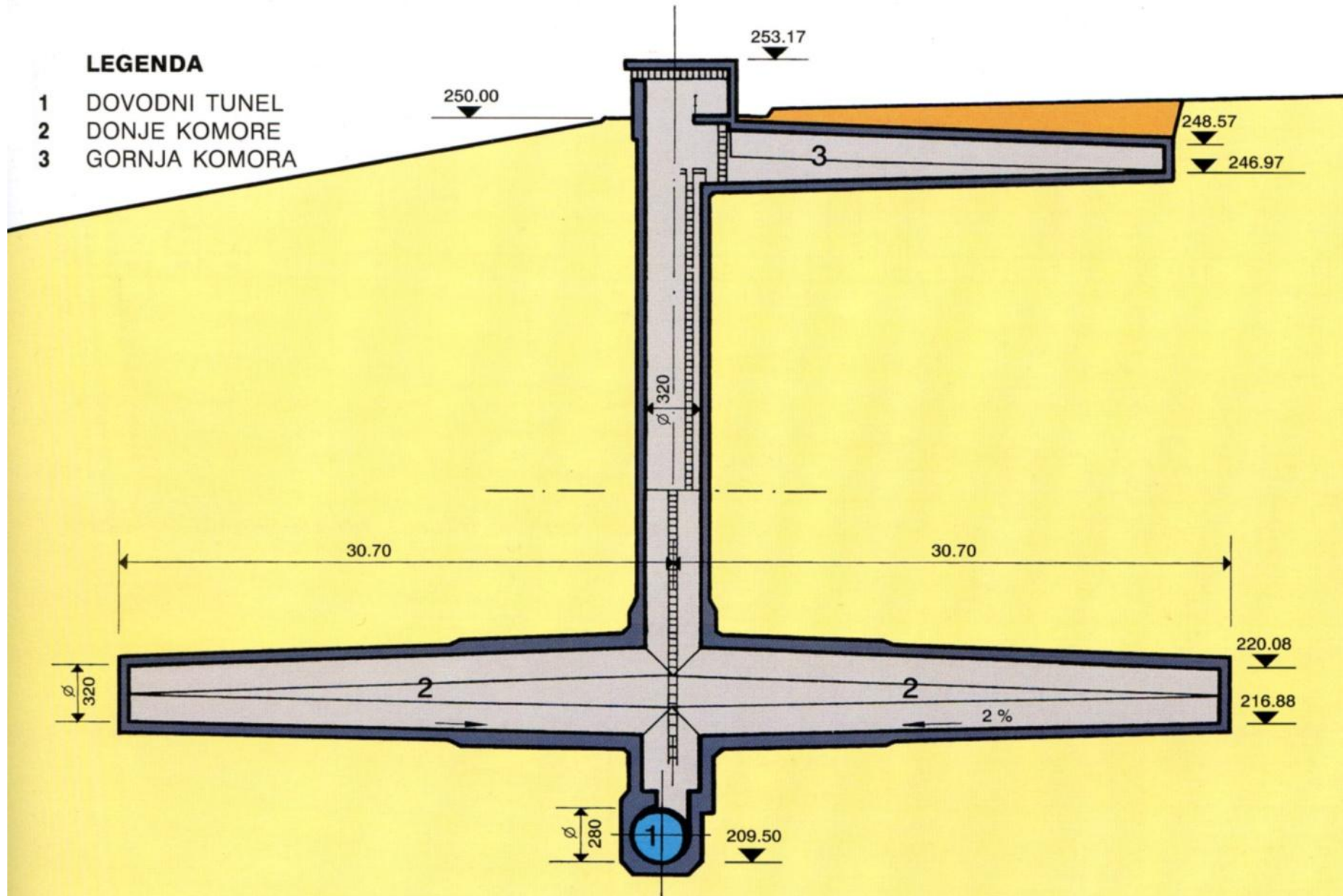

HE RIJEKA

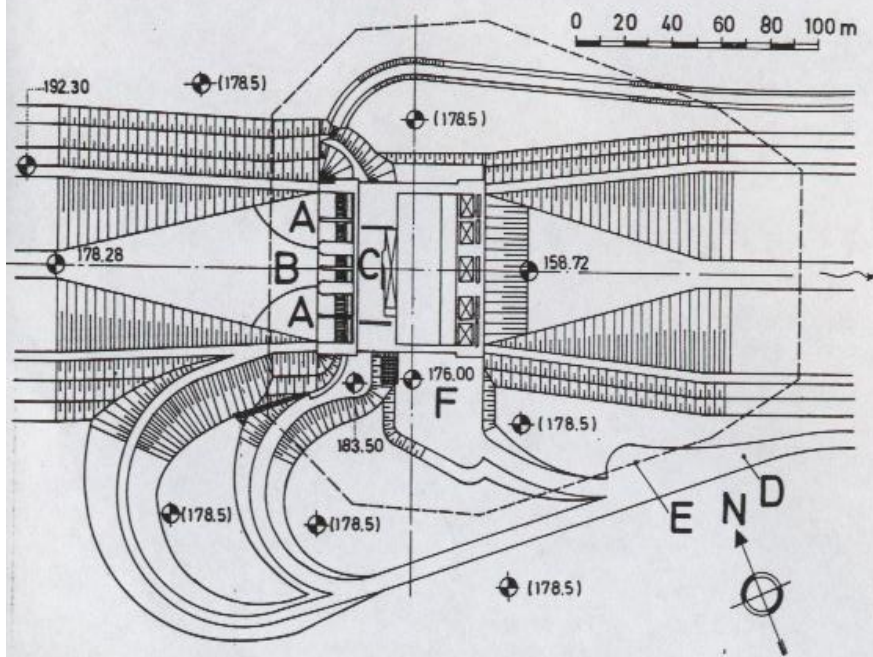
LEGENDA

- 1 DOVODNI TUNEL
- 2 DONJE KOMORE
- 3 GORNJA KOMORA

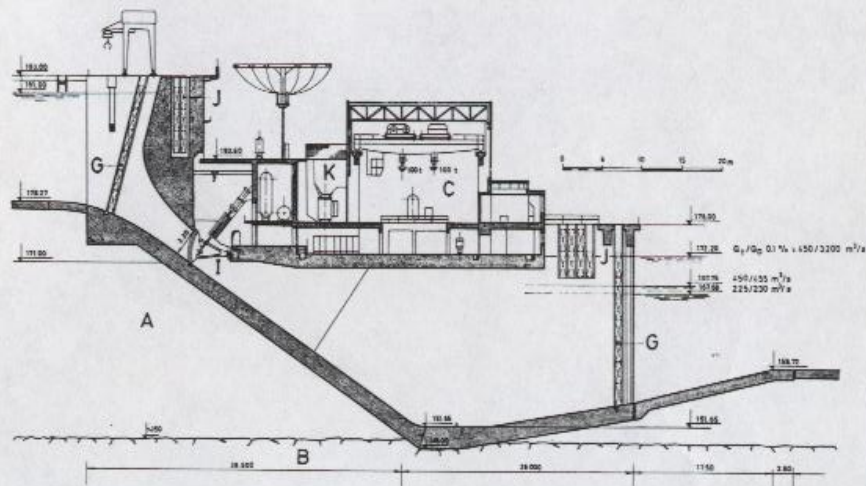
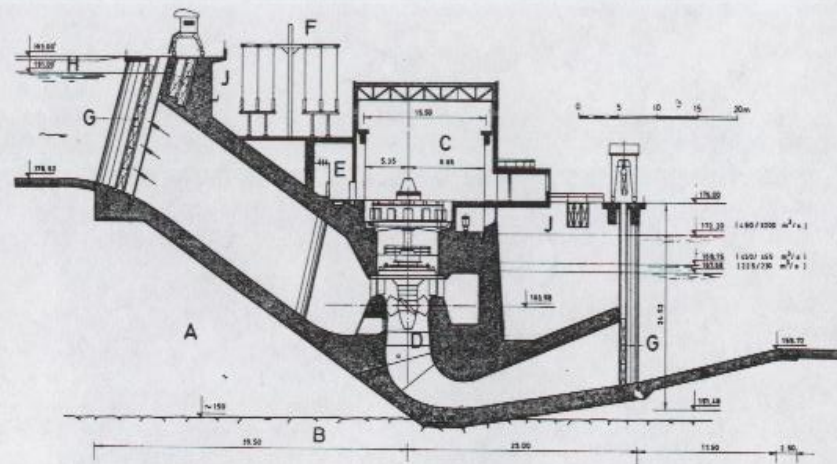

PROVODNICI SA SLOBODNIM VODNIM LICEM

Položaj strojarnice: A - turbinsko polje, B - polje regulatora protoke, C - rasklopno postrojenje, 110 kV, D - pristupna cesta, E - glinobetonaska membrana, F - parkiralište

Strojarnica - presjek kroz agregat i regulator protoke: A - šljunak na mjestu, B - lapor, C - hala strojeva, D - kaplan turbina - generator, E - rasklopno postrojenje 35 kV, F - rasklopno postrojenje 110 kV, G - gredne zapornice, H - najviši statički uspor, I - segmentni zatvarač, J - spremište grednih zapornica, K - generatorski transformator

